

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE STRATEJİK ORTAKLIK KAVRAMI: AB-JAPONYA STRATEJİK ORTAKLIK ANLAŞMASI

Altuğ GÜNAR*

ÖZ

Avrupa Birliği stratejik ortaklık kavramına yönelik açık bir tanım ya da hukuki bir dayanak ortaya koymamıştır. Kavrama yönelik gelişmeler ilk kez somut bir şekilde 2003 yılında oluşturulan Avrupa Güvenlik Stratejisi Belgesi'nde ortaya çıkmış, Avrupa Birliği bazı ülkeleri stratejik ortak olarak adlandırmış, 2010 yılında Avrupa Konseyi tarafından stratejik ortaklığın önemine dikkat çekilmesi, stratejik ortaklık anlaşmalarına ve kavrama yönelik ilginin artmasına yol açmıştır. Bu bağlamda Avrupa Birliği'nin 3. ülkeler ile yapmış olduğu stratejik ortaklık anlaşmaları çeşitli açılardan önem taşıyan bir niteliğe kavuşmuştur. Avrupa Birliği ile Japonya arasında gerçekleştirilen stratejik ortaklık anlaşması Avrupa Birliği'nin stratejik ortaklık anlaşmaları bağlamında gerçekleştirmiş olduğu iş birliğine oldukça önemli bir örnek teşkil etmekte, çeşitli krizler ile karşı karşıya olan Avrupa Birliği Japonya ile art arda yapılan stratejik ortaklık anlaşması ve diğer ayağı ekonomik ortaklık anlaşması ile büyük bir atılım yapmayı hedeflemektedir. Çalışmanın amacını stratejik ortaklık kavramının ele alınarak, örnek olarak Avrupa Birliği ile Japonya arasında gerçekleştirilen ortaklık anlaşmasını çeşitli boyutları ile analiz etmek oluşturmaktadır. Bu bağlamda öncelikle stratejik ortaklık kavramı ele alınarak teorik tartışmalara yer verilmiş daha sonra AB Japonya arasındaki anlaşma incelenmiştir. Sonuç olarak Stratejik Ortaklık mekanizması önemli bir dış politika aracıdır.

Anahtar Kelimeler: *Avrupa Birliği, Stratejik Ortaklık, Ticaret, Güvenlik, Japonya*
JEL Kodları: *F15, F50, F53,*

THE CONCEPT OF STRATEGIC PARTNERSHIP IN THE EUROPEAN UNION: EU-JAPAN STRATEGIC PARTNERSHIP AGREEMENT

ABSTRACT

The European Union has not provided a clear definition or legal basis for the concept of strategic partnership. The developments regarding the concept have first emerged in the European Security Strategy Document established in 2003, and the European Union has called some countries as a strategic partner. In 2010, the European Council pointed out the importance of strategic partnership and led to an increased interest in strategic partnership agreements and the notion. In this context, the strategic partnership agreements of the European Union with the third countries have become important in various aspects. The strategic partnership agreement between the European Union and Japan constitutes an important example of the European Union's cooperation in the context of strategic partnership agreements. The European Union which has faced with various crises aims to make a great leap with the strategic partnership and economic agreements signed successively with Japan. The aim of the study

* Dr. Öğretim Üyesi, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Merkez Kampüsü, 10200 Balıkesir/Bandırma, e-mail: agunlar@bandirma.edu.tr

is to analyse the partnership agreement between the European Union and Japan in various dimensions by considering the concept of strategic partnership. In this context, firstly, the concept of strategic partnership was discussed, theoretical debates were underlined and its meaning between the EU and Japan was analysed. Consequently, the Strategic Partnership mechanism is an important foreign policy instrument.

Key Words: *The European Union, Strategic Partnership, Trade, Security, Japan*

JEL Codes: *F15, F50, F53,*

1. GİRİŞ

Stratejik ortaklık (Strategic Partnership/SO) kavramı, Avrupa Birliği (AB) tarafından hukuki ya da siyasi bir düzeyde tanımlanmamış, AB'nin herhangi bir belgesinde ilgili kavrama yönelik net ve somut bir tanım ortaya konmamıştır. Ancak AB, 2003 yılında kabul edilen Avrupa Güvenlik Stratejisi (European Security Strategy/ESS) bağlamında AB'nin stratejik ortak olarak tanımladığı ve ülkeler ile karşılıklı ilişkileri geliştirmeyi amaçlamış olduğu bir dış politika aracı olarak da kabul edilen ilgili kavramın ortaya çıkmasına zemin hazırlayan bir iş birliği süreci başlatmıştır.

AB mevzuatında açık bir şekilde tanımlanmayan, ancak ilk kez 2003 yılında ESS bağlamında ortaya çıkan kavram, 2010 yılında Avrupa Konseyi tarafından gündeme getirilerek, önemli bir dış politika aracı olarak kullanılmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur. AB'nin SO kavramını tanımlamamasına karşın, 2010 yılından itibaren SO doğrultusunda çeşitli ülkeler ile iş birliği anlaşmaları gerçekleştirerek çoğu alanda iş birliğine gitmesi SO kavramını AB bağlamında dikkat çekici niteliğe büründürmektedir. Bu doğrultuda gerçekleştirilen iş birliklerinin kapsamı ve stratejik ortak olarak seçilen ülkeler büyük önem taşımaktadır. Nitekim son dönemde de AB'nin Japonya ile gerçekleştirmiş olduğu stratejik iş birliği anlaşması dikkatleri üzerine çekmektedir.

Çalışmanın amacı, AB'nin SO kavramını ilgili tartışmalar çerçevesinde inceleyerek, AB ile Japonya arasındaki SO Anlaşması'nın örnek bir durum olarak boyutlarını analiz etmek oluşturmaktadır. Bu bağlamda 3 bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümü kavramsal tartışmalara, ikinci bölümü kavramın AB literatüründeki gelişimine, son bölümü ise AB ile Japonya arasındaki SO Anlaşması'nın boyutlarının analiz edilmesine ayrılmıştır.

2. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE STRATEJİK ORTAKLIK ARACI VE KAVRAMSAL BOYUT

SO kavramı, AB'nin her geçen gün daha fazla birbiri ile bağımlı hale gelen dünya ülkelerine yönelik olarak ortaya koymuş olduğu bir araç biçiminde kabul edilebilmektedir. Nitekim AB'nin SO aracı vasıtasıyla uluslararası alanda başat güçler olarak kabul edilen ülkeler ile ilişkilerini geliştirerek, AB değerlerini ve çıkarlarını uluslararası alanda korumak ve temsil edebilme yeteneğine kavuşmak istemektedir. AB'de SO'ların tam olarak bir tanımı yapılmamış olmakla birlikte, AB'nin SO'ler olarak kabul etmiş olduğu ortaklarına yönelik bir liste ya da kesin bir ortak ismi de verilmemektedir. Ayrıca

AB tarafından ortaya konmuş olan diğer kavramsal açılımlar düşünülmüş olduğunda SO'nun tanımlanmasına ilişkin ortak olarak ulaşılabilecek ve ortaya konulabilecek benzer bazı araçlardan ve değerlerden yoksun olduğu görülmektedir. Ancak AB'nin bazı ülkeleri SO olarak gördüğü ve sınıflandırmış olduğu somut bir şekilde bilinmektedir. SO'ların AB tarafından sınıflandırılmasına yönelik baz alınan temel nitelikler ve değerler, AB'nin iş birliği kurmuş olduğu ülkelere göre farklılık ve çeşitlilik teşkil etmektedir. Bu bağlamda da SO'nun AB tarafından kullanılmakta olan etkin bir politika aracı olup olmadığına yönelik önemli tartışmalar da bulunmaktadır. Nitekim AB'nin SO aracına yönelik olarak kabul etmiş olduğu tutum da büyük önem taşımakta, SO aracının başarıları ve belirlemiş olduğu amaçları AB'nin uluslararası alanda bir stratejik aktör olma hedefine hizmet etmektedir. Ancak genel olarak SO aracının ya da konseptinin AB açısından bir öncelik olduğuna, stratejik konulara odaklanıldığına, iş birliği anlaşmalarını barındırdığına ve küresel olarak çok taraflılığı teşvik ettiğine yönelik kabul gören bir uzlaşma bulunmaktadır. Bu bağlamda AB'nin SO'yu ileriki dönemlerde diğer ülkeler ile ilişkilerinde dış politikaya yönelik temel amaç ve hedeflerini gerçekleştirmek adına başvuracağı ve sıklıkla kullanacağı görülmektedir (European Parliamentary Research Service, 2012).

Tablo 1. 2011 Yılına Göre Avrupa Birliği'nin Stratejik Ortaklıkları ve Bazı Göstergeler

Ülke İsmi	AB ile SO Gerçekleştirme Tarihi	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (Trilyon Dolar)	AB'nin Toplam İhracatı İçerisindeki Payı	AB'nin Toplam İthalatı İçerisindeki Payı
Amerika Birleşik Devletleri (ABD)	Gayri Resmi SO	15,094	%17	%11
Çin	2003 Ortak Zirve	7,298	%9	%17
Japonya	Gayri Resmi Zirve	5,867	%3	%4
Brezilya	2007 Ortak Zirve	2, 477	%2	%2
Rusya	Gayri Resmi Zirve	1, 858	%7	%12
Hindistan	2004 Ortak Zirve	1,848	%3	%2
Kanada	Gayri Resmi Zirve	1,736	%2	%2
Meksika	2008 Avrupa Konseyi Sonuç Bildirgesi	1,115	%2	%1
Güney Kore	2010 Ortak Zirve	1,116	%2	%2
Güney Afrika	2007 SO Ortak Eylem Planı	408	%2	%1

Kaynak: European Parliamentary Research Service, 2012. (Yazar tarafından ilgili kaynakta yer alan tablo Türkçeye çevrilmiştir.)

Avrupa Konseyi 2010 yılının Eylül ayında SO'yu ilk defa AB gündemine getirmiş ve bir dış politika aracı olarak kullanılmasını tartışmaya açmıştır. Küresel gelişmeler ve gelişmeler açısından odağın Atlantik'ten Pasifiğe kaymış olduğu ilgili dönem içerisinde, SO kavramının tartışmaya açılması ve Avrupa Konseyi tarafından yeniden ele alınması AB'nin küresel konulardan geri kalmama ve küresel meydan okumalara karşı farklı şekilde cevap verme refleksinden kaynaklanmıştır. 2008 krizi sonrası AB'nin içinde yer almış olduğu ekonomik durum, Arap Baharı'na AB tarafından ciddi bir şekilde karşılık verilememesi, AB'nin çağdaş krizler karşısında bir kez daha oldukça kırılgan ve etkisiz olduğunu göstermiştir. Nitekim AB, belirtilen küresel olaylar eksininde kendisine yer bulabilmek ve etkili bir siyasi aktör olduğunu kanıtlamak amacı ile zamana ve enerjiye yatırım yapmayı öncelik olarak belirlemiş ve bu bağlamda da gelişmekte olan ülkeler ile SO bağlamında ilişkilerini yeni dünyanın yeni zorlukları ile mücadele edebilmek adına geliştirme yolunu tercih etmiştir. Bu nedenler ve mevcut gelişmelerin de bir sonucu olarak AB, 2011 yılı ile birlikte SO bağlamında 10 ülke ile iş birliğine girişmiştir (Renard, 2011: 3).

SO kavramının içeriğine yönelik olarak temel bir açıklama ya da tanım AB'nin ikincil mevzuatı içerisinde yer almamakla birlikte, SO'nun AB açısından AB'nin tüm dünya etrafında çıkarlarını ve değerlerini teşvik etmek ve korumak amacı ile kullanmış olduğu bir dış politika aracı olarak tanımlanması çok daha mantıklı görülmektedir (Cihelkova, Nguyen, Wozniakova, Strakova, 2017: 729). SO kavramının AB literatürü içerisinde gelişimine ve ortaya çıkışına yönelik olarak somut belgeler olmamakla birlikte AB'nin diğer ülkeler ile gerçekleştirmiş ve ismini SO olarak adlandırılmış olduğu çeşitli anlaşmalar doğrultusunda da SO kavramı ortaya çıkmakta ve tanımlanabilmektedir. Örnek olarak AB ile Çin arasında gerçekleştirilen SO Anlaşması'na bakılmış olduğunda, iki taraf arasındaki ilişkilerin 1985 yılına kadar geri gitmiş olduğu görülmekte, tarafların ekonomik ve iş birliği anlaşması bağlamında karşılıklı ticari ilişkileri geliştirdiği, AB'nin Ortak Ticaret Politikası bağlamında hareket ettiği ve siyasi diyalogun ise yıllık zirvelerde bir araya gelme şeklinde geliştirildiği görülmektedir. AB ile Çin arasında gelişen ve SO olarak sonuçlanan ya da adlandırılan ilişkilere yönelik gelişmeler, AB'nin 1995¹, 1998, 2000, 2001, 2003, 2006 yıllarında yenilemiş olduğu belgeler ile devam etmiş, taraflar arasındaki ilişki 1998 yılında "olgunlaşmış" olarak nitelendirilirken, 2003 yılında AB, Çin ile ilişkilerini "küresel ortaklık" olarak adlandırmıştır. AB, ilgili dönem içerisinde Hindistan ve diğer Güney Doğu Asya ülkeleri ile SO olarak isimlendirmiş olduğu anlaşmaları imzalamaya devam etmiştir. Bu bağlamda AB ile 3. ülkeler arasında kurulan ilişkiler içerisinde "ortaklık" ilişkilerinin yasal yapı bağlamında farklı şekillerde ortaya çıktığı ya da şekillendiği iddia edilebilmektedir. Aynı zamanda "ortaklık" kavramı AB literatüründe belirsiz/net olmayan bir anlama geldiği için, "ortaklık" olarak adlandırılan herhangi bir anlaşmanın önce AB mevzuatı içerisinde hangi politika başlığını temel aldığına bakılması ve bu bağlamda ilgili yasal temel ile ilişkilendirilerek SO olarak adlandırılan ya da "ortaklık" olarak isimlendirilen anlaşmaların doğalarına bakılması önem taşımaktadır (Sautenet, 2008: 10-11)

¹ Tinanamen Meydanı'nda meydana gelen olaylar sonrası AB tarafından ikili ilişkiler durdurulmuştur.

3. STRATEJİK ORTAKLIK KAVRAMININ AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TARİHSEL GELİŞİMİ

SO konseptinin uluslararası iş birliği açısından büyük bir önem taşıdığı iddia edilmekte ve bu bağlamda da AB tarafından SO'nun operasyonel anlamda kullanılmış olduğu da belirtilmektedir. SO kavramının AB'de somut bir şekilde olmasa da ilk kez 1998 yılında AB ile Rusya arasındaki ilişkileri tanımlamak için kullanılmış olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda AB'li liderler Rusya'yı AB'nin "stratejik ortağı" olarak tanımlamış, ülkenin karşı karşıya olduğu sorun ve problemlerin çözümünde destek verme ve yardım sağlama konusunda istekli olmuştur. Nitekim "Stratejik Ortak" kavramı AB tarafından kullanılmış olduğunda görülmektedir ki AB, Kanada başta olmak üzere ABD ve Japonya ile oldukça kapsamlı işbirlikleri geliştirmiştir. 2003 yılında AB, kabul etmiş olduğu ESS'de² somut ve açık bir şekilde ABD ile olan ilişkilerini "yeri doldurulamaz" şeklinde tanımlamış ve AB ile ABD'nin dünyanın istikrarı için vazgeçilmez güçler olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda ilgili belgede AB'nin Kanada, Çin, Japonya ve Hindistan gibi ülkeler ile daha ileri stratejik ilişkiler geliştirmesi gerektiği ortaya koyulmuş ve bu yolla küresel olarak AB değerlerinin paylaşılması ve desteklenmesinin gerekliliği üzerinde durulmuştur. AB yeni SO'lar oluştururken, belirtilen ortaklık anlaşmalarının eski yapısı üzerinde de değişikliğe gitmiştir. Lizbon Antlaşması ile birlikte AB dolaylı bir şekilde "ortaklık" olarak adlandırmış olduğu iş birliği girişimlerine yasal bir temel hazırlamıştır. Lizbon Antlaşması'nın 21. ve 21. maddeleri³ "ortaklık" kurmanın gerekli olan kriterlerini belirtmekle birlikte, Avrupa Konseyi'nin AB'nin stratejik hedef ve amaçlarını belirleyebileceğini ortaya koymaktadır. Nitekim Lizbon Antlaşması'nın 2009 yılında yürürlüğe girmesinin hemen ertesinde AB'nin SO'ları ciddi şekilde ele almaya başlamış olduğu düşünüldüğünde, AB tarafından SO'lara verilen önem somut bir şekilde ortaya çıkmaktadır (Pallasz, 2015: 4-5).

SO konsepti bağlamında AB tarafından gerçekleştirilen anlaşmalar ve diğer eylemler göz önünde bulundurulduğunda, gerçekten AB tarafında somut bir şekilde SO'nun tanımına ilişkin bir belge bulunmamaktadır. Nitekim görüldüğü üzere AB'nin değişen doğası gereği, entegrasyonu değiştiren/şekillendiren içsel etmenler ve küresel zorluklar AB SO'larının de gerçekleştirilme biçimlerini etkilemektedir. AB tarafından gerçekleştirilen SO'ların bazılarının oldukça kapsamlı olarak düzenlenmiş olduğu ve resmi bir metni temel aldığı bilinmekle birlikte, bazı SO'lar ise kapsamlı olarak gerçekleştirilmemektedir. Örneğin AB ile Çin arasında gerçekleştirilmiş olan SO, normal ve sıradan bir ticaret ve iş birliği anlaşmasının ötesinde, küresel nitelik taşıyan siyasi ve güvenlik bağlamında ortaya çıkan zorluklara karşı birlikte hareket etmeyi ve iş birliğini teşvik eden bir SO niteliğinde olma amacına yönelik gerçekleştirilmiştir (Maher, 2016: 956). AB'nin SO'lara yönelik olarak hala en ideal "ortaklık" şeklini arayış içerisinde olduğu ve SO kavramı ve konseptini resmileştirmeden en iyi ortaklık

² Aynı belge AB'nin Rusya ile oldukça yakın şekilde ilişki kurmasını ve kapsamlı bir iş birliği geliştirmesinin zorunluluğunu ortaya koyarak, Rusya'nın AB'nin güvenliği, refahı ve ortak değerleri açısından oldukça önemli bir stratejik ortak olduğunun altını çizmiştir.

³ İlgili maddeler Lizbon Antlaşması'nın birinci bölümünü teşkil eden Avrupa Birliği Antlaşması/ABA'nın "Birliğin Dış Eylemine İlişkin Genel Hükümler ve Ortak Dış ve Güvenlik Politikasına İlişkin Özel Hükümler" başlığı altında yer almaktadır.

prosedürlerini içeren ideal bir araç oluşturma arayışı ve gayreti içerisinde olduğu açık bir şekilde görülmektedir (Pallasz, 2015: 5).

2009 yılında imzalanmış olan Lizbon Antlaşması ile oluşturulan AB Yüksek Temsilcilik müessesinin SO'lar bağlamında öne çıkacağı ve Yüksek Temsilci'ye önemli bir rol verileceği de ciddi şekilde mevcut tartışmaların merkezinde bulunmaktadır. Nitekim AB Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini, ortaklıkların AB'nin söz sahibi olmak istemiş olduğu bir dünyada oldukça önemli olduğunun altını çizmesi ve AB'nin ortaklıklar inşa etmesinin DNA'larında bulunduğunu belirten⁴ yaklaşımı, SO'nun önemini vurgular niteliktedir. 21. yüzyılın 2. on yılında AB'nin kendisini oldukça çok merkezli bir dünya karşısında bulması, birliğin siyasi, ekonomik ve ticari nedenler ile mecburi köprüler ve ilişkiler geliştirmesini teşvik etmiştir. 2008 krizinin etkileri ve diğer faktörler AB'nin ciddi şekilde küresel zorluklara karşı koyma kabiliyetini azaltmış, bu durum Lizbon Antlaşması ile tersine çevrilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda da SO'ların önemi AB açısından daha fazla artmıştır. 2010 yılında Avrupa Konseyi sonuç bildirgesinde SO'nun AB açısından önemli bir araç olduğu vurgulanmış, Avrupa'nın Geleceği Grubu'nun Sonuç Raporu'nda AB'nin kurmuş olduğu ilişkileri SO'lar vasıtasıyla çok daha etkin bir şekilde yöneteceğine dikkat çekilmiştir. 11 Eylül saldırıları sonrası, Irak müdahalesi AB'nin, güvenlik bağlamında harekete geçmesi ile sonuçlanmış ve bazı ülkeler AB tarafından stratejik ilişki kurulan ortaklar olarak addedilmiştir.⁵ AB'nin çok kutuplu dünyada ESS bağlamında oluşturulan SO'ları, küresel bir aktör olma iddiasını korumak ve güçlendirmek, aynı zamanda da uluslararası alandaki kilit aktör ve örgütler ile ilişkilerinin dinamikliğini korumak adına kullanmakta olduğu belirtilmektedir. Ancak daha öncede ifade edilmiş olduğu gibi SO'ların gelişmekte olan önemi bağlamında AB tarafından ortaya konmuş olan somut ve net bir tanımlama bulunmamakta ya da yasal ve siyasi düzeyde bir dayanak yer almamaktadır. Bu nedenle de SO'ların genel olarak sui generis bir şekilde AB tarafından muhatap alınan ülke ile gerçekleştirildiği iddia edilebilmektedir (Ferreira-Pereira ve Vieira, 2016: 3-4).

SO'nun kavramsal olarak ortaya konmasına yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmalar, AB'nin SO'ları ilgili taraf ülke ile yapma biçimlerinden yola çıkarak genel bir çerçeve çizme eğiliminde olmaktadır. Bu bağlamda da SO'ların genel olarak bir AB dış politika aracı olarak ele alınması ile sonuçlanmaktadır (Ferreira-Pereira ve Vieira, 2016: 5).

SO'nun anlaşılabilmesi için oldukça farklı yaklaşımlar da kabul edilmiştir. Bu bağlamda SO'nun çok katmanlı bir şekilde ele alınmasının gerekliliği vurgulanmakta ve dar bir şekilde tanımlanmasından kaçınılmasının gerektiği belirtilmektedir. Nitekim SO'ların dar bir şekilde yorumlanmasının gerçekleştirilen iş birliklerinin diğer boyutlarını göz önünde bulundurmaması, sadece belirli bir konuya

⁴ Mogherini tarafından yapılan konuşma metni için bkz; European Union (2015), "Remarks by High Representative/Vice-President Federica Mogherini at the EUISS Annual Conference", <https://europa.eu/globalstrategy/fr/node/30>, (20.12.2018).

⁵ İlgili ülkeler; Kanada, Çin, Hindistan, Japonya, Rusya ve ABD olarak 2003 yılında kabul edilmiştir. 2008 yılında kabul edilen ESS'nin uygulanmasına ilişkin rapor ile birlikte Güney Afrika, Brezilya ve Meksika, 2010 yılında ise Güney Kore stratejik ortak olarak kabul edilmiştir.

odaklanması gibi sonuçları olmaktadır. Bu yaklaşımdan yola çıkılmış olduğunda AB tarafından gerçekleştirilen SO'ların çok düzeyli/katmanlı ve amaçlı, iki taraflı ve çok taraflı amaçları olan ve iki taraf arasındaki ilişkileri pragmatik bir şekilde daha üst düzeye taşıyan iş birliği anlaşmaları olarak tanımlamak çok daha makul bir tanım ortaya koymaktadır. Belirtilen tanım bağlamında da SO'ların ilk amaçları küresel zorluklar karşısında AB'nin küresel aktörlüğünü desteklemek olarak ortaya çıkmaktadır (Grevi, 2016: 163). Belirtilen tüm faktörler dikkate alınmış olduğunda SO'nun temel ve en önemli amaçların sürdürülmesi adına karşılıklı olarak gerçekleştirilen anlaşmalar olduğu belirtilebilmektedir. AB, ESS ile birlikte oldukça kapsamlı bir güvenlik stratejisi hazırlamış ve temel olarak üç amaç ortaya koymuştur. Güvenlik tehditlerinin hedeflenmesi ve belirlenmesi, iyi komşuluk ilişkilerinin oluşturulması, güvence altına alınması ve iyi yönetilmesi ve çok taraflılığın güçlendirilmesi, ESS'de 3 temel öncelik olarak belirlenmişken, 2008 yılında ESS'nin uygulanmasına yönelik raporda ise, iklim değişikliği, enerji güvenliği ve küresel ortaklıkların altı çizilmiştir. Ancak 2008 küresel ve finansal krizinin tüm dünyayı özeldi ise AB'yi ciddi şekilde etkilemiş olması, küresel ekonomik büyümenin teklemesi, AB'nin ESS gibi belirli amaçları olan bir metinden daha esnek, çok taraflı ve karşılıklı ilişkilerin kurulmasını sağlayacak mekanizma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda SO'lar yeniden düşünüldüğünde belirli bir amaç ve hedefler listesine sahip olmayan daha esnek ve stratejik hedefleri öne çıkaran iş birlikleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Grevi, 2010: 3). Böyle bir tanım SO'ların çıktılarını odaklanarak yapılmakta ve SO'ların daha öncede belirtilmiş olduğu gibi, 3. tarafa özel (tailor-made) şeklinde gerçekleştirilmiş olduğu iddiasını desteklemektedir.

SO'nun kavramsal olarak ortaya konulmasına ilişkin AB mevzuatı incelenmiş olduğunda SO'nun temelinde herhangi bir mekanizma bulunmamaktadır. Bu bağlamda SO'ların günümüzde olgun düzeye erişmemiş özel bir amaca hizmet eden anlaşmalar olduklarına da dikkat çekilmektedir. Nitekim AB tarafından yapılan bazı SO'ların "stratejik" olarak adlandırılmış olsa da stratejik nitelikten yoksun olduklarına ilişkin tartışmalar mevcuttur. Bu bağlamda seçilen her bir ortağın eşit bir biçimde AB açısından stratejik değere sahip olmadığı, AB'nin ortakları ile ciddi bir şekilde stratejik konularda iş birliği gerçekleştirmediği, SO anlaşmalarının taraflar arasında herhangi bir kurumsal ve yapısal bir ilişki kurmadığı ya da tesis etmediği ve AB'nin kendisini bir stratejik ortak olarak görmediği, SO'lara getirilen en ciddi eleştiriler olarak öne çıkmakta ve SO'ların tanımını güçleştirdiği gibi entegrasyonu da küresel düzeyde zayıflatmaktadır. AB tarafından bu tür anlaşmalara SO isminin verilmesi, AB'nin karşılıklı ve küresel düzeyde ilişkilerini dönüştürmede uğradığı başarısızlığı maskeleyen amacını taşımaktadır (Renard, 2013: 312).

AB tarafından gerçekleştirilmiş olan SO anlaşmalarının sınıflandırılmasına yönelik de tartışmalar bulunmaktadır. Bu bağlamda SO'ların coğrafi olarak sınıflandırılması genel olarak kabul görmekte, bir diğer ifade ile coğrafi olarak sınıflandırılan SO'lar kendi içlerinde daha anlamlı görünmektedir. SO'lar 2 ayrı sınıfa tabii olmaktadır. Bölgelerarası SO'lar olarak adlandırılmış olan birinci sınıf içerisindeki SO'lar kalkınma odaklı olmak üzere; AB ile Latin Amerika Ülkelerini, AB ile Akdeniz Ülkelerini, AB

ile Afrika Ülkelerini ve AB ile Akdeniz Ülkelerini kapsamaktadır. Karşılıklı SO'lar olarak isimlendirilen ve kendi içerisinde de 2'ye ayrılan sınıflandırma içerisinde birinci alt grup yükselen güçlere odaklanmış olarak Çin, Hindistan, Brezilya, Güney Afrika, Güney Kore ve Meksika'yı kapsarken, ikinci alt grup geleneksel küresel liderler ismi ile; ABD, Japonya, Rusya ve Kanada'yı içermektedir (Sautenet, 2016: 124).

AB SO'larının tanımlanmasına yönelik olarak ortaya konulan diğer yaklaşımlar, SO'ların kapsamış olduğu siyasi, diplomatik, kurumsal, stratejik ve güvenlik ile alakalı konular bağlamında şekillenmekte, bu noktada da ilgili yaklaşımlar SO'ların pozitif ve negatif yönlerini öne çıkaran yaklaşımlar olarak isimlendirilmektedir. Pozitif açıdan SO'ları ele alan yaklaşımlar genel olarak SO'ların AB mevzuatında somut bir şekilde tanımlanmamış olan bir araç olmasının, pozitif sonuçlarını gölgelemelerine sebep olmaması gerektiğini belirtmektedir. Nitekim SO'ların bu bağlamda öne sürülecek olan en önemli çıktılarının stratejik diplomasi ve gelişmekte olan küresel güçler ile olan ilişkilerde oynamış olduğu roller olduğunun altı çizilmektedir (Ferreira-Pereira ve Vieira, 2016: 6). SO'lar ile birlikte AB'nin elde etmiş olduğu önemli kazanımların başında taraflar arasındaki farklılıkların göz önünde bulundurularak önceliklerin belirlenmesi ve belirli konulara odaklanması ile ortaya konan bir anlaşma bağlamında hareket edilmesi gelmektedir. Bu şekilde taraflar bir SO anlaşması imzalamış olduklarında devlet başkanları düzeyinde bir araya gelmekte ve ilişkilerin boyutları değişmektedir. Devlet başkanları ya da yetkililerinin bir araya gelmiş olduğu ilgili zirvelerde SO'nun nasıl bir şekil alacağı ve gelecekte nasıl bir temelde taraflar arasında gelişeceğine yönelik somut kararlar alınmakta ve taraflar arasındaki ilişkiler derinleşmektedir (Allen ve Smith, 2012: 5).

SO'ların sonuçları açısından pozitif çıktılara sahip olduğunu belirten yaklaşımlar tarafından ortaya konulan bir diğer iddia ise AB'nin SO bağlamında küresel yönetim ve barışı koruma faaliyetleri kapsamında küresel düzeni korumayı teşvik ettiğine dayanmaktadır. Bu bağlamda AB'nin Brezilya, Meksika, Güney Kore, Güney Afrika gibi ülkeler ile SO aracılığı ile ilişki kurması ve küresel düzeyde etkin bir şekilde çok yanlılığı savunması belirtilen iddianın temelini güçlendirmekte, AB'nin bir anlamda küresel çok taraflı ilişkilere ve küresel düzene yatırım yaptığı şeklinde yorumlanabilmektedir. Aynı zamanda AB'nin SO'ları model bir güç olarak algılanması bağlamında kullandığına dikkat çekilmektedir. AB, ekonomik, diplomatik ve ticari bir karşılık verme bağlamında 3. ülkelerin taklit edici davranış sergileyeceğini düşünerek 3. ülkeleri SO'lar bağlamında stratejik bir ortak olarak değerlendirme eğilimine girmekte ya da SO olarak değerlendirilen ülkelerin AB modelini taklit ederek AB'nin kural ve hükümlerine açık bir şekilde uyumlaşma sürecini başlatacaklarını ve AB'li değer, kural ya da normları uygular ve benimser hale geleceklerini düşünmektedir. Fakat SO'ların negatif yönlerine odaklanan çalışmalar ve eleştirel yaklaşımlar, SO'ların AB'nin küresel ve bir güvenlik aktörü olmasına ne kadar olumlu katkı yapacağını sorgulamakta ve SO'ların bir dış politika aracı olarak somut ve olumlu çıktılardan yoksun olduğunu belirtmektedirler (Ferreira-Pereira ve Vieira, 2016: 6).

AB tarafından gerçekleştirilen SO'lar Birlik mevzuatında tanımlanmadıkları ya da stratejik olarak isimlendirilen ilişki türüne ilişkin herhangi somut bir açıklama yer almadığı için oldukça fazla eleştiri almaktadır. Nitekim SO'ların olumlu yönlerine odaklanmış olan çalışmalar, bir dış politika aracı olarak AB'nin küresel düzeni koruma ve çok taraflılığı teşvik etme bağlamında gelişmekte olan ülkeleri yanına alarak dünya düzenine yatırım yapmış olduğunu belirtmektedir. AB'nin SO düzleminde ilişki kurmuş olduğu Japonya ile yapmış olduğu anlaşma çoğu yönü ile dikkatleri üzerine çeker niteliktedir. Bu bağlamda Japonya ile AB arasındaki SO'nun incelenmesi, AB'nin SO'ları hangi amaçla kullandığı ve belirli ülkeleri neden stratejik olarak belirleyip, farklı bir araç ile karşılıklı ilişki tesis etmiş olduğu sorularına cevap vermesi açısından önem taşımaktadır.

4. AVRUPA BİRLİĞİ JAPONYA STRATEJİK ORTAKLIK ANLAŞMASI VE BOYUTLARI

AB ile Japonya arasında 25 Nisan 2018 tarihinde sonuçlandırılan SO Anlaşması'na⁶ yönelik görüşmeler 2013 yılında başlamış, 5 senelik karşılıklı müzakereler sonucunda AB ile Japonya arasında 17 Temmuz 2018 tarihinde gerçekleştirilen Zirve'de taraflar, SO Anlaşması'nı imzalamışlardır. AB'nin Japonya ile müzakere etmiş ve sonuçlandırmış olduğu Ekonomik Ortaklık Anlaşması'nın⁷ (*Economic Partnership Agreement/EPA*) yanı sıra ilişkileri daha stratejik bir boyuta taşımış olduğu belirtilmiştir. Japonya ile gerçekleştirilen SO ile birlikte, siyasi ve sektörel bazda ciddi iş birliğine gidileceği vurgulanmış ve çağın küresel zorluklarına küresel ve bölgesel düzeyde ortak bir şekilde cevap verileceğine ve ortak hareket edileceğine yönelik anlaşma sağlanmıştır. AB ile Japonya arasında gerçekleştirilen SO bağlamında, siber suçlar, felaket yönetimi, enerji güvenliği, iklim değişikliği ve yaşanan nüfus konuları temel sorunlar olarak belirlenmiştir (European Commission, 25.12.2018).

AB ile Japonya arasındaki ilişkilerin temeli 1959 yılına kadar geri götürülebilmektedir. 1959 yılında Avrupa Toplulukları'na ilk Japonyalı temsilcinin akreditasyonu gerçekleştirilmiş, 1974 yılında Avrupa Toplulukları, Japonya'da bir delegasyon kurmuş ve 1987 yılında AB Japonya Endüstriyel İş Birliği Merkezi kurulmuştur (Berkofsky, 2017: 3). Lahey Deklarasyonu, AB ile Japonya arasındaki ilk karşılıklı zirve olması açısından önem taşımaktadır. Tarafların arasındaki karşılıklı ilişkiler daha sonra 2001 yılında ortak eylem planının kabul edilmesi ile daha fazla derinleşmiş ve 2003 yılında AB, Japonya'yı bir stratejik ortak olarak adlandırmıştır. 2001 yılında taraflar arasında kabul edilen ortak

⁶ Anlaşma metni için bkz; EUR-Lex (2018), "Strategic Partnership Agreement Between The European Union and Its Member States, Of The One Part, and Japan, Of The Other Part", <https://www.mofa.go.jp/files/000381942.pdf>, (15.12.2018).

⁷ AB ile Japonya arasındaki Ekonomik Ortaklık Anlaşması'na ilişkin görüşmeler 2013 yılında başlamış ve Avrupa Komisyonu tarafından başlatılan görüşmelerin nihayetinde, 6 Temmuz 2017 tarihinde bir anlaşma üzerinde uzlaşmaya varılmıştır. Taraflar arasındaki görüşmeler, 8 Aralık 2017 tarihinde sonlanmış ve Avrupa Parlamentosu, Aralık 2018 tarihi ile birlikte anlaşmaya onay vermiştir. AB Japonya Ekonomik Ortaklık Anlaşması'nın 1 Şubat 2019 tarihi ile birlikte yürürlüğe girmesi beklenmektedir. Anlaşmanın yürürlüğe girmesi ile birlikte ticaret önündeki engellerin kaldırılması, küresel ticaretin tarafların değerleri bağlamında şekillendirilmesi ve dünyanın en büyük ekonomilerine korumacılığa karşı olarak güçlü bir mesaj verilmesi hedeflenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz; European Commission (2018), "EU-Japan Economic Partnership Agreement", <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/eu-japan-economic-partnership-agreement/>, (25.12.2018).

eylem planı⁸ ile birlikte bilim ve teknoloji, cezai konular, gümrük konuları, füzyon enerjisine yönelik araştırma, nükleer enerjinin barışçıl kullanımı, rekabet karşıtı faaliyetler ve termonükleer füzyon konularında iş birliğine gidilmesi üzerinde uzlaşıya varılmıştır. Belirtilen iş birliği alanlarının yanında AB ve Japonya Endüstriyel İş Birliği Merkezi kurulmuş ve böylece Japon ve AB’li araştırmacıların birlikte yer alacakları ve taraflar arasında akademik ilişkilerin oluşturulmasına yönelik oldukça önemli bir adım atılmıştır (European Parliament, 2018: 2-3).

17 Temmuz 2018 tarihinde Tokyo’da gerçekleştirilen AB Japonya zirvesi tarafların arasındaki ilişkilerin seyrini değiştiren iki önemli anlaşmanın üzerinde uzlaşıya varılması ile sonuçlanmıştır. AB ile Japonya arasında imzalanmış olan EPA ile birlikte tarifelerin %99 oranında kaldırılması üzerinde uzlaşıya varılmış, SO Anlaşması kapsamında ise ticaretin yanında tarafların güvenlik ve savunma, enerji ve iklim ve karşılıklı nüfus hareketliliğinin sağlanması üzerinde mutabık kalınmıştır. SO Anlaşması ile birlikte AB ve Japonya, iklim değişikliğine yönelik Paris Anlaşması’na bağlılıklarını ortaya koymuş, Kore Yarımadası’nın nükleer silahlardan arındırılmasına yönelik çeşitli konular üzerinde iş birliğine gidilmesine ve İran Nükleer Anlaşması’nın ortak olarak desteklenmesine karar vermiş ve taraflar karşılıklı olarak güvenli veri transferi konusunda anlaşmaya vararak, küresel düzeydeki en büyük güvenli veri transferi bölgesini oluşturmuşlardır. SO Anlaşması’nda öne çıkan bir diğer nokta ise dış ve güvenlik politikası olmuş, bu bağlamda da en öncelikli konu Kore Yarımadası’nın nükleer silahlardan arındırılması ve Kuzey Kore tarafından sürdürülen nükleer ve balistik füze programlarının sonlandırılması olduğu üzerinde uzlaşıya varılmıştır. İran Nükleer Anlaşması’nın ve Ukrayna’nın bağımsızlığının ve toprak bütünlüğünün desteklenmesi, gerçekleştirilmiş olan SO Anlaşması kapsamında üzerinde uzlaşılan diğer konuları oluşturmaktadır (European Council, 2018).

SO Anlaşması’nın AB ile Japonya arasındaki ilişkileri geçmişte olduğundan daha iyi bir düzeye çıkaracağı, yapılan anlaşmanın kapsam ve niteliğinde somut bir şekilde kendisini göstermektedir. Ancak SO’nun Japonya’nın güvenlik ve savunma bağlamında karşı karşıya kaldığı sorunları çözmesini, bölgede Kuzey Kore’nin kontrolsüz güç gösterilerine engel olmasını, Güney Çin Denizi’ndeki gerilimi engellemesini ya da ortadan kaldırmasını beklememek gerekmektedir. Bunun yanında SO Anlaşması’nın Japonya’ya oldukça önemli bir küresel ortak kazandırdığı ve anlaşmanın kapsadığı alanlar bakımından ülke için oldukça moral verici olduğu önemli bir gerçektir. Bu bağlamda Japonya, ABD Başkanı Donald Trump’ın, ABD’yi Japonya ve diğer 10 Asya Ülkeleri ile yapılması düşünülen Trans Pasifik Ortaklık Anlaşması (TransPacific Partnership Agreement) dışında tutması, Singapur’da ABD ile Kuzey Kore arasında gerçekleşen ABD-Kuzey Kore Zirvesi, Kuzey Kore ile Güney Kore’nin bir araya gelerek diplomatik ilişkileri güçlendirmesi, Çin’in Kuzey ve Güney Kore arasındaki ilişkilerin yakınlaşmasına verdiği desteği belirtmesi ve Kuzey Kore ile ekonomik ilişkilerini geliştirme adına söz

⁸ AB ile Japonya arasındaki eylem planına ulaşmak için bkz; Ministry of Foreign Affairs of Japan (2014), “An Action Plan for EU-Japan Cooperation European Union-Japan Summit Brussels 2001”, <https://www.mofa.go.jp/region/europe/eu/summit/action0112.html>, (15.12.2018).

vermesine seyirci kalmış ve kendisini meydana gelen olaylar bağlamında bölge içerisinde yalnız bulmuştur. Buna karşın Japonya, Kuzey Kore'ye yönelik olarak yaptırımlarını sürdürmeyi savunmakla birlikte Güney Çin Denizi'nde Çin'i kontrol altında tutmaya gayret gösterirken, Vietnam ile 6 savunma politikası diyalogu gerçekleştirmiştir (Harth, 2018). Japonya'nın dış güvenlik ve savunma bağlamında karşılaşmış olduğu tüm durumlara ek olarak ilgili süreç içerisinde bölgesinde ciddi şekilde yalnız kalması düşünülmüş olduğunda, SO Anlaşması'nın gerçekleştirilmesi ile AB gibi ekonomik bir gücün desteğinin alınması, mevcut gelişmelerin dengelenmesi bakımından Japonya için büyük önem taşımaktadır.

AB'nin 2016 yılından beri karşı karşıya kalmış olduğu ve sürecin tam anlamı ile yılan hikayesine döndüğü, AB'li liderlerin bir an önce sonuçlanmasını istediği Brexit süreci açısından da Japonya ile gerçekleştirilen SO ve EPA büyük önem taşımaktadır.

2016 yılında Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasına ilişkin referandum sonrası başlayan Brexit süreci Japonya tarafından da oldukça büyük bir şaşkınlıkla karşılanmıştır. Brexit sonrası, Asya Ülkeleri için Avrupa'ya bir giriş kapısı olarak nitelendirilen Birleşik Krallık'ın önemi azalmış, Asyalı ülkeler ve özellikle Japonya, AB ile ilişkilerini oldukça üst seviyeye çıkarma gayretine girmiştir. Bu bağlamda da AB ile Japonya arasında son aylarda yakınlaşan ilişkiler oldukça dikkat çekici olmakla birlikte SO ve EPA formunda anlaşmalarla her iki taraf küresel anlamda karşılıklarına çıkan zorluklara cevap verme eğilimi göstermektedir (Angelescu, 2018) Bu noktada Brexit süreci, AB ile Japonya arasında gerçekleşen SO için bir katalizör görevi niteliğine sahip olduğu iddia edilmektedir.

Japonya Başbakanı Abe'nin temel önceliği olarak bilinen dış ve güvenlik politikası açısından SO'nun oldukça önemli bir yerde olduğu da görülmektedir. Abe'nin, AB ile üzerinde uzlaşılan SO bağlamında uluslararası güvenlikte Japonya'nın konumu ve rolünü güçlendirmek istediği ve SO ile kapsamlı bir iş birliği sürecine girmiş olduğu da dikkatleri çekmektedir (Danks, 2011).

AB ile Japonya arasında imzalanmış olan SO, taraflar arasında gerçekleştirilen 13 turun sonucunda nihayete erebilmiştir.⁹ AB ile Japonya arasında gerçekleştirilmiş olan SO'nun içeriğine bakılmış olduğunda oldukça kapsamlı başlıklardan oluşan 51 maddelik bir metin hazırlanmış olduğu görülmektedir. Anlaşmanın ilk 41 maddesi taraflar arasında üzerinde uzlaşılan iş birliği alanlarını düzenlemekte ve kapsamaktadır. SO'nun ilk 10 maddesi oldukça önemli ve dikkat çekici başlıklardan meydana gelmektedir. Bu bağlamda AB ile Japonya'nın; demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve temel özgürlükler, barış ve güvenliğin teşvik edilmesi, kriz yönetimi, kitle imha silahları, silahlanmanın önüne geçilmesi, uluslararası niteliğe sahip ciddi suçlar ve Uluslararası Ceza Mahkemesi ile alakalı konularda, terörle mücadele, kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer risklerin azaltılması,

⁹ AB Japonya SP Anlaşması'na ilişkin görüşmelerin ayrıntıları için bkz; Ministry of Foreign Affairs of Japan (2018a), "Japan-EU Strategic Partnership Agreement (SPA)", https://www.mofa.go.jp/erp/ep/page22e_000707.html, (15.12.2018). Ayrıca Japonya Dışişleri Bakanlığı'nın AB Japonya ilişkileri hakkındaki internet sayfası için bkz; Ministry of Foreign Affairs of Japan (2018b), "Japan-EU Relations", <https://www.mofa.go.jp/region/europe/eu/index.html>, (15.12.2018).

Birleşmiş Milletler'in (United Nations/UN) reformu, uluslararası ve bölgesel bağlamda iş birliği gibi konu başlıklarında kapsamlı bir iş birliği anlaşması imzalamış oldukları görülmektedir (EUR-Lex, 2018).

Tablo 1. Avrupa Birliği Japonya Stratejik Ortaklık Anlaşması Kapsamı

Paylaşılan Değer ve İlkelerin Teşviki	UN Sisteminin Reformu, Uluslararası ve Bölgesel İş Birliği	Gümrük ve Vergilendirme
Barış ve İstikrarın Teşviki	Kalkınma Politikası	Turizm
Kriz Yönetimi	Felaket yönetimi ve İnsani Eylem	Bilgi Toplumu
Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Önlenmesi ve Silahsızlanma	Ekonomik ve Finansal Politika	Tüketici Politikası
Geleneksel Silahların Kontrolü	Bilim Teknoloji ve Yenilik	Çevre
Ağır Suçların Soruşturulma ve Kovuşturulması	Ulaşım	İklim Değişikliği
Terör ile Mücadele	Uzay	Kentsel Politika
Kimyasal Biyolojik Radyolojik ve Nükleer Risklerin Azaltılması	Endüstriyel İşbirliği	Enerji
Tarım	Balıkçılık	Denizcilik
İstihdam ve Sosyal Konular	Sağlık	Hukuki İş Birliği
Yolsuzlukla Mücadele ve Organize Suçlar	Para Aklama ve Finansal Terörizm ile Mücadele	Uyuşturucu ile Mücadele
Siber Meseleler	Yolcu Kayıtları	Göç
Kişisel Verilerin Korunması	Eğitim	Gençlik ve Spor
Kültür		

Kaynak: Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2018c. (Yazar tarafından ilgili kaynakta yer alan tablo Türkçeye çevrilmiştir.)

5. SONUÇ

SO kavramı AB literatüründe somut ve net olarak tanımlanmamaktadır. Kavrama yönelik ilk somut gelişmelerin uluslararası ilişkilerin seyrini değiştiren 11 Eylül 2001 tarihinde meydana gelen İkiz Kule Terör saldırıları sonrası AB tarafından 2003 yılında kabul edilen ESS bağlamında ortaya konmuş olduğu bilinmektedir. İlgili belge içerisinde AB bazı ülkeler ile ilişkilerini “stratejik” olarak adlandırmış ve ortaklık ve iş birliğinden bahsetmiştir. 2008 yılında yine AB tarafından hazırlanmış olan ESS’nin uygulanmasına ilişkin rapor ile birlikte iklim değişikliği, enerji güvenliği, küresel ortaklıkların yapılmasına ilişkin çeşitli önceliklerin altı çizilmiştir. Ancak 2008 yılında meydana gelen küresel ekonomik ve finansal kriz ve ardından yaşanan diğer gelişmeler, AB’nin ESS’den çok daha esnek, hızlı ve dinamik olan mekanizmalara olan ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu noktada AB tarafından SO anlaşmaları olarak gerçekleştirilen mekanizma ya da iş birliği modelleri ciddi şekilde öne çıkmış ve kullanılmaya başlanmıştır. Temel olarak SO’ların belirli bir amaç listesine dayanmadığı daha esnek ve ilgili tarafa özel olarak şekillendirilen anlaşmalar olarak karşımıza çıkmış olduğu görülmektedir.

SO’ların kavramsal olarak mevzuat içerisinde herhangi bir tanımdan yoksun olmaları AB tarafından kullanılan bu iş birliği yönteminin çeşitli eleştirilere maruz kalması ile sonuçlanmıştır. SO’yu ele alan çoğu çalışma, kavramın somut ve mevzuat içerisinde bir tanımdan yoksun olmasını ciddi bir eksiklik olarak görmekle birlikte, AB’nin neyi stratejik olarak gördüğü ya da görmediğini ve neden bu iş birliği anlaşmalarına stratejik olarak isim verdiğinin anlaşılmadığını belirtmektedir. Genel olarak bir dış politika aracı olduğu yönünde eğilim bulunan SO’ların AB’nin dış politika konusunda ne kadar zayıf olduğu ve stratejik kavramının AB’nin bu zayıflığını gölgelemek adına kullanılmış olduğu da bu bağlamda iddia edilmektedir.

SO’ları negatif yönleri ile ele alan çalışmaların aksine pozitif yönlerini öne çıkaran çoğu çalışma, SO’lar ile birlikte AB’nin küresel düzeyde çok taraflılığı, korumacılığa karşı serbestliği ve şeffaflığı, AB’li değerleri karşılıklı ilişki kurulan 3. tarafa belirli ekonomik bir ödül verilerek empoze edilmiş olduğunu bu durumun da AB’nin küresel bir aktör olma yolundaki iddiasını güçlendirdiğine dikkat çekmektedir.

Japonya ile AB arasında gerçekleştirilen SO çoğu açıdan dikkat çekici bir özellik taşımaktadır. AB tarafından gerçekleştirilen SO’lara kılavuz olması bakımından Japonya SO Anlaşması, oldukça önemli bir örneği teşkil etmekte, stratejik olarak tanımlanmakta zorluğa sahip olan kavram, Japonya ile yapılan anlaşmaya bakılmış olduğunda daha anlaşılabilir kılınmaktadır. Brexit sonrası AB entegrasyon sürecinin karşı karşıya kalmış olduğu zorluklar, Avrupa’da popülizmin karşı konulamaz bir şekilde yükselişe geçmesi, Avrupa’nın uzun bir süredir lidersizlik sendromu ile entegrasyon sürecini istikrarlı bir yapıya kavuşturamaması (Almanya Şansölyesi Angela Merkel Hariç tutulduğunda), ABD Başkanı Donald Trump’ın küresel ekonomi ve politik düzene karşı girişimleri AB’yi entegrasyonu destekleyecek ve dinamik tutacak adımlar atmaya zorlamıştır. Aynı şekilde, ABD Başkanı Donald Trump’ın Kuzey

Kore ile ilişkilerini geliştirmek adına ikili bir zirve düzenleyerek Kuzey Kore lideri ile bir araya gelmesi, Japonya'nın Güney Çin Denizi'nde Çin'i kontrol altında tutma gayreti ve Birleşik Krallık'ta bulunan yatırımlarının Brexit sonrası geleceği, Çin'in Kuzey Kore ile ticareti ilişkilerde yeni bir sayfa açmak istemesi gibi nedenler, Japonya'nın bölgesinde ciddi bir yalnızlık sendromu yaşaması ile sonuçlanmış, bu bağlamda da her iki taraf belirtilen stratejik koşullar altında birbirleri ile SO Anlaşması doğrultusunda ilişkilerin daha fazla derinleşeceği ve kapsamlı hale geleceği bir ortaklık mekanizmasını hayata geçirmişlerdir.

AB SO anlaşmaları, Japonya örneğinde görüldüğü üzere oldukça önemli bir dış politika mekanizması olarak karşımıza çıkmaktadır. AB'nin küresel gelişmeler paralelinde SO'lara gelecekte daha fazla önem vermesi beklenmektedir. Yükselen güçler ile iş birliği ve ortaklıklar geliştirmenin AB'nin küresel stratejik çıkarlarına hizmet etmesinin yanında ticaret, iş birliği gibi çok taraflılığının gerekli olduğu çoğu alanda standart ve kuralları kendi yönünde şekillendirme gücü elde etmesini sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Allen, D. ve Smith, M. (2012) "The EU Strategic Diplomacy and The Bric Countries", DSEU Policy Paper, 11: 1-10.
- Berkofsky, A. (2017) "The EU-Japan Strategic Partnership Agreement (SPA)-Responding to the Crisis of the Liberal World Order", Asia Policy Brief, 3: 1-8.
- Cihelkova, E., Nguyen, H. P., Wozniakova, M. ve Strakova, R. (2017) " The EU-China Comprehensive Strategic Partnership in Context of EU General Concept of The Strategic Partnership", Journal of Security and Sustainability 6(4): 729-744.
- Danks, E. (2018) "The EU-Japan Partnerships: Advancing the Abe Doctrine", The Diplomat, <https://thediplomat.com/2018/08/the-eu-japan-partnerships-advancing-the-abe-doctrine/>, (15.12.2018).
- EUR-Lex (2018), "Strategic Partnership Agreement Between The European Union and Its Member States, Of The One Part, and Japan, Of The Other Part", <https://www.mofa.go.jp/files/000381942.pdf>, (15.12.2018).
- European Commission (2018) "EU-Japan Economic Partnership Agreement", <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/eu-japan-economic-partnership-agreement/>, (25.12.2018).
- European Council (2018) "EU-Japan summit, Tokyo, 17/07/2018", <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2018/07/17/japan/>, (15.12.2018).

- European Parliament (2018) “The EU-Japan Strategic Partnership Agreement (SPA): A framework to promote shared values”, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/630323/EPRS_BRI\(2018\)630323_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/630323/EPRS_BRI(2018)630323_EN.pdf), (15.12.2018).
- European Parliamentary Research Service (2012) “EU Strategic Partnerships With Third Countries”, <https://epthinktank.eu/2012/10/02/eu-strategic-partnerships-with-third-countries/>, (14.12.2018).
- European Union (2015) “Remarks by High Representative/Vice-President Federica Mogherini at the EUISS Annual Conference”, <https://europa.eu/globalstrategy/fr/node/30>, (20.12.2018).
- Ferreira-Pereira, L. C. ve Vieira, A. V. G. (2016) “Introduction: The European Union’s Strategic Partnerships: Conceptual Approaches, Debates and Experiences”, *Cambridge Review of International Affairs*, 29(1): 3-17.
- Grevi, G. (2010) “Making EU Strategic Partnership Effective”, *Fride*, 105: 1-28.
- Grevi, G. (2016) “The EU Strategic Partnerships: Process and Purposes”, M. Telo ve F. Ponjaert (eds.) *The EU’s Foreign Policy: What Kind of Power and Diplomatic Action?*, New York, Routledge.
- Harth, B. (2018) “New EU-Japan economic, strategic partnership may work better than past efforts”, *Asia Times*, <http://www.atimes.com/new-eu-japan-economic-strategic-partnership-may-work-better-than-past-efforts/>, (15.12.2018).
- Angelescu, I. (2018) “Brexit, a Catalyst for Closer EU-Japan Relations?”, <https://www.hhs.se/contentassets/14f7df689ff64f619265da42fb8cc099/pw-irina-angelescu---brexit.pdf>, (20.12.2018).
- Maher, R. (2016) “The Elusive EU-China Strategic Partnership”, *International Affairs*, 92(4): 956-976.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan (2014) “An Action Plan for EU-Japan Cooperation European Union-Japan Summit Brussels 2001”, <https://www.mofa.go.jp/region/europe/eu/summit/action0112.html>, (15.12.2018).
- Ministry of Foreign Affairs of Japan (2018a) “Japan-EU Strategic Partnership Agreement (SPA)”, https://www.mofa.go.jp/erp/ep/page22e_000707.html, (15.12.2018).
- Ministry of Foreign Affairs of Japan (2018b) “Japan-EU Relations”, <https://www.mofa.go.jp/region/europe/eu/index.html>, (15.12.2018).
- Ministry of Foreign Affairs of Japan (2018c) “Japan-EU Strategic Partnership Agreement (SPA) and Its Outline”, <https://www.mofa.go.jp/files/000381944.pdf>, (15.12.2018).
- Mogherini, F. (2015) “Remarks by High Representative/Vice-President Federica Mogherini at the EUISS Annual Conference”, *Europa*, <https://europa.eu/globalstrategy/fr/node/30>, (14.12.2018).

- Pallasz, U. (2015) “Strategic Partnership in the EU’s Policy Approach: Challenges and Opportunities”, Strategic Partnership as an Instrument of EU Foreign Policy, Ottawa-Kanada.
- Renard, T. (2011) “ The Treachery of Strategies: A Call For True EU Strategic Partnership”, Egmont Paper, 45: 1-52.
- Renard, T. (2013) “The EU and Its Strategic Partners A Critical Assessment of the EU’s Strategic Partnerships”, S. Biscop ve R. G. Whitman (eds.) The Routledge Handbook of European Security, Abingdon, Routledge.
- Sautenet, A. (2008) “Europe and China: Cooperation with Complex Legal Dimensions”, Paris, Centre Asie Ifri.
- Sautenet, A. (2016) “The EU’s Strategic Partnerships with Emerging Powers: Institutional, Legal, Economic and Political Perspectives”, T. Renard ve S. Biscop (eds.) The European Union and Emerging Powers in 21st Century: How Europe Can Shape a New Global Order, New York, Routledge.